

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»,
КАФЕДРА КРИМІНАЛІСТИКИ

СУЧАСНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ, СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

3 грудня 2020 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

УДК 343«312»(063)

С 91

Відповідальні редактори *А. І. Черемнова, Л. С. Белік*

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
(протокол № 7 від 2 грудня 2020 року)

Матеріали подано в авторській редакції

С 91 Сучасні питання криміналістики, судової експертизи та кримінального процесу : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3 грудня 2020 року) / відп. ред. А. І. Черемнова, Л. С. Белік. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 310 с.

ISBN 978-966-992-321-9

У збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні питання криміналістики, судової експертизи та кримінального процесу» розкриті актуальні питання криміналістики, судово-експертної діяльності та кримінального процесу.

Збірник розраховано на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, судових експертів, співробітників судових та правоохоронних органів, а також осіб, які цікавляться проблемами та перспективами розвитку криміналістики, судової експертизи та кримінального процесу.

УДК 343«312»(063)

ISBN 978-966-992-321-9

© Одеський науково-дослідний
інститут судових експертиз, 2020

хроматографічні піки компонентів проби відсутні (у межах чутливості), що свідчить про відсутність яких-небудь летких розчинників.

В результаті проведеного дослідження можливо констатувати придатність запропонованого підходу при аналізі рідких пластифікаторів. Використання методу ГХ-ПІД рекомендовано для уникнення випадків встановлення невірної приналежності компонентів проби.

Перелік використаних джерел

1. Барштейн Р. С., Кирилович В. И., Носовский Ю. Е. Пластификаторы для полимеров. М. : Химия, 1982. 200 с.
2. Javier González-Sálamo, Bárbara Socas-Rodríguez, Javier Hernández-Borges Analytical methods for the determination of phthalates in food. *Current Opinion in Food Science*. 2018. Vol. 22. P. 122–136.
3. Пирогов А. В., Толмачева Н. Г., Шпигун О. А. Экстракция и последующее определение диалкилфталатов в почве методом газовой хроматографии в сочетании с тандемной масс-спектрометрией. *Вестник Московского Университета*. 2014. Том 55, № 4. С. 207–213.

УДК 343.98:006

Самойленко Олена Анатоліївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ

SOME ISSUES ARE THE USE OF SPECIALIZED KNOWLEDGE IN THE INVESTIGATION OF CYBERCRIME

Щороку збільшується рівень інформатизації українського суспільства, що має своїм наслідком щорічне збільшення кількості кіберзлочинів. В арсеналі звичайних злочинців є новітні

комп'ютерні технології, що зумовлює обов'язковість використання спеціальних знань під час розслідування таких видів злочинів. У зв'язку із наведеним, а також новаціями кримінального процесуального законодавства у цій сфері звернемо увагу на окремі питання залучення спеціаліста для виконання покладених на нього законом обов'язків під час розслідування кіберзлочинів.

Сьогодні спеціаліст з інформаційних технологій та/або електроніки й телекомунікацій, що залучається під час проведення процесуальних дій, є штатним працівником кіберполіції, а процесуальним способом його залучення стало письмове доручення слідчого, прокурора згідно з процесуальним порядком, передбаченим для взаємодії слідчого зі співробітником оперативного підрозділу.

На жаль, на практиці слідчі майже повністю передають свої повноваження щодо здійснення слідчої (розшукової) дії такому суб'єкту. Останній зобов'язаний на виконання письмового доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій (п. 9 Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами НП України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні) [1], тому фактично їх проводить, що не зовсім відповідає процесуальному статусу спеціаліста.

Так, згідно ч. 1 ст. 71 КПК України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння. До того ж виходячи зі структури КПК України права та обов'язки спеціаліста як суб'єкту кримінального процесу визначені

в Розділі 5 КПК «Інші учасники кримінального провадження», а оперативно-розшукового підрозділу – в розділі Розділі 2 «Сторона обвинувачення». Відповідно до принципу неупередженості процесуальної діяльності, спеціаліст не може належати до жодної зі сторін кримінального провадження. Тож, оперативні підрозділи не є спеціалістами у розумінні КПК України.

Звернемо увагу також на питання участі спеціаліста під час негласної слідчої (розшукової) дії. Як свідчить аналіз матеріалів слідчо-судової практики слідчі Національної поліції України вкрай рідко залучають спеціаліста під час проведення цього виду слідчих (розшукових) дій.

Вважаємо, що застереження деяких учених щодо участі спеціаліста під час негласних слідчих (розшукових) дій не мають жодного юридичного підґрунтя. КПК України прямо не містить заборон щодо процесуальних дій, у яких залучення спеціаліста є неможливим. Залучення спеціаліста є правом слідчого, прокурора, а не їхнім обов'язком. Тому з дотриманням режиму секретності (спеціаліст повинен мати допуск до державної таємниці відповідної форми) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії та відповідно до специфіки питань її проведення, складності та її змісту, що потребують залучення спеціальних знань, слідчий і прокурор самостійно приймають рішення про можливість залучення до негласної слідчої (розшукової) дії спеціаліста відповідного фаху та кваліфікації.

У цьому контексті практики знов таки звертають увагу на правомірність надання співробітнику оперативного підрозділу, якому доручено провести, наприклад, негласну слідчу (розшукову) дію, процесуального статусу спеціаліста. Адже, згідно з п. 4.13 Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, як спеціаліст може бути запрошений співробітник (працівник) органу, якому слідчим доручено проведення негласної слідчої (розшукової) дії, що володіє

спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації слідчому, прокурору в процесі дослідження матеріалів про результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії [2]. Однак, на нашу думку, доручаючи згідно зі ст. 41 КПК України проведення будь-якої слідчої (розшукової) дії, зокрема й негласної, оперативному підрозділу, слідчий чи прокурор за необхідності окремо мають приймати рішення про залучення й іншого учасника кримінального провадження з процесуальним статусом спеціаліста, як-от в практиці слідчих Служби безпеки (СБ) України типово залучають співробітників Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБ України. Останні виступають спеціалістами в класичному значенні їхнього статусу як учасник негласної слідчої (розшукової) дії, що проводиться у справах щодо кіберзлочинів.

Отже, за для забезпечення належності та допустимості доказів у кримінальних провадженнях щодо кіберзлочинів обов'язково повинна бути забезпечена процесуальна форма залучення спеціаліста для надання безпосередньої технічної допомоги.

Перелік використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України від 07 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>

2. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ ГП України, МВС України, СБ України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства Фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 лист. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>

Самойленко Олена Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ	203
Свідерський Олександр Олександрович, Дереча Лариса Миколаївна, Гаспарян Серафима Геннадіївна ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ОКРЕМИХ СПІВРОБІТНИКІВ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ	207
Сімакова-Єфремян Елла Борисівна ДО ПИТАННЯ ПРО ДИФЕРЕНЦІАЦІЮ МЕТОДІВ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ	212
Скрипник Дар'я Олександрівна ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЧАСТИНИ 9 СТАТТІ 290 КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	218
Словінський Віталій Казимирович, Бруньов Олександр Олександрович, Бугайчук Олександр Іванович ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖИ В РЕЗУЛЬТАТІ ЗАСТОСУВАННЯ САМОРОБНИХ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ	221
Старенький Іван Володимирович ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «ICONNECT» ДЛЯ ОС WINDOWS	225
Сушко В'ячеслав Вікторович МЕТОДИКА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОХІДНОГО ПРИСТРОЮ НА ЯКОМУ БУЛА ЗРОБЛЕНА ЦИФРОВА ФОТОГРАФІЯ ШЛЯХОМ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВОГО ШУМУ	231
Тетерятник Ганна Костянтинівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОКАЗУВАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	234